

Хмельницький національний університет
Навчальний центр заочно-дистанційної освіти
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Податкове навантаження підприємства: сутність, інструменти та методи оцінювання на прикладі ПрАТ «Калина», м. Калинівка, Вінницька обл.

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС.013520.01.02.00

Виконав студент II курсу група ФБСзс-20-1
Шифр

Вікторія КИРИК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник канд. екон. наук, доцент
Науковий ступінь, звання

Леся МАТВІЙЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри ФБСС

Підпис

Ніла ХРУЩ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

_____ 2022 р.

Зміст

Вступ	5
1 Теоретико-методичні засади податкового навантаження підприємства	7
1.1 Сутність податкового навантаження та його вплив на підприємство	7
1.2 Методика оцінки податкового навантаження підприємства	14
2 Аналітико-практичні аспекти податкового навантаження підприємства	21
2.1 Аналіз податкового навантаження вітчизняних підприємств та фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Калина» за 2019-2021 роки	21
2.2 Оптимізація податкового навантаження ПрАТ «Калина»	34
Висновки	44
Список використаних джерел	46
Додатки	51

Вступ

На сьогоднішній день податкове навантаження є одним із найважливіших критеріїв для оцінки рівня спроможності вітчизняних підприємств витримувати тягар оподаткування, збільшувати оборотні кошти, формувати додаткові ресурси для подолання викликів та зараз, які виникають у процесі їх діяльності. Неналежна увага до рівня податкового навантаження може призвести до значних втрат та прийняття хибних управлінських рішень щодо подальшої діяльності підприємства.

Сутність податкового навантаження та проблеми його визначення є об'єктом дослідження закордонних та вітчизняних науковців, зокрема: С. Баруліна, Н. Берч, В. Білостоцької, А. Бризгаліна, Н. Гавриленка, О. Годованця, А. Поддєрьогіна та інших. Віддаючи належне значному науковому доробку вчених, варто зазначити, що питання оцінки рівня податкового навантаження та розробки методів його мінімізації в умовах трансформації податкового законодавства постають по новому та вимагають подальшого наукового дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних положень і практичних підходів щодо оцінки рівня податкового навантаження підприємств.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити сутність податкового навантаження та його вплив на діяльність підприємства;
- систематизувати методичні підходи до оцінки податкового навантаження;
- проаналізувати податкове навантаження вітчизняних підприємств у 2019-2021 роках;
- визначити шляхи оптимізації податкового навантаження ПрАТ «Калина».

Об'єктом кваліфікаційної роботи є податкове навантаження підприємств.

Предмет дослідження є теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації щодо оцінки рівня податкового навантаження.

Методи дослідження. У ході дослідження використовувалися методи аналізу, синтезу та порівняння для визначення сутності податкового навантаження та підходів до його оцінки; табличний – для узагальнення показників діяльності ПрАТ «Калина»; графічний – для покращення сприйняття одержаних результатів аналізу показників діяльності ПрАТ «Калина».

Практична значимість результатів у тому, що запропоновані практичні рекомендації та розрахунки можуть бути використані підприємствами при моніторингу рівня податкового навантаження в умовах невизначеності та ризику.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, які регламентують питання оподаткування підприємств; праці вітчизняних і зарубіжних науковців; данні Державної служби статистики України; інформаційні ресурси мережі Інтернет; звітність та первинна документація ПрАТ «Калина».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 51 сторінка друкованого тексту. Робота містить 13 таблиць, 11 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел налічує 48 найменувань.

1 Теоретико-методичні засади податкового навантаження підприємства

1.1 Сутність податкового навантаження та його вплив на підприємство

Основним та важливим фіскальним показником, що характеризує рівень сукупного впливу податків на економіку загалом чи окремі підприємства, є податкове навантаження. Податкове навантаження відіграє значну роль в діяльності вітчизняних підприємств, оскільки від його розміру залежить здатність суб'єктів господарювання розширювати свою діяльність, збільшувати прибутковість та протистояти фінансовим викликам. Проте Податковий кодекс України не має чіткої характеристики сутності даного поняття. Загалом економічний зміст податкового навантаження визначається частіше за все як частка підприємницького доходу, що сплачується державі суб'єктом господарювання шляхом застосування системи податків і зборів до бюджетів різних рівнів або, іншими словами, певний ступінь впливу системи оподаткування на результати діяльності підприємства. Податкове навантаження реалізується на чотирьох рівнях:

- перше – податковий тиск безпосередньо на податкові важелі;
- друге – податковий тиск усієї сукупності податків, зборів та зборів;
- третій – використання платниками механізму пільг, надання пільгових кредитів, субсидій. Водночас, податковий тиск переходить від одного платника податків до іншого.

- четверте – використання податкових прийомів, що збільшує податкове навантаження на платника податків. Наприклад, авансові платежі, що передбачають сплату податку платником податків до отримання результатів його господарської діяльності [13].

Поняття «податкове навантаження» виникло одночасно із виникненням податків та бере свій початок одночасно з ранніми згадками про податки. Проблема податкового навантаження була об'єктом дослідження класиків

економічної теорії та залишається актуальною і до нині, оскільки формування оптимального податкового тиску на суб'єктів господарювання дозволяє сформувати ефективну, стабільну та, як результат, конкурентоспроможну податкову систему країни [2, с. 25].

Ще у XVIII ст. А. Сміт здійснив аналіз прямолінійної економічної залежності між рівнем надходження коштів до державного бюджету та рівнем податкового навантаження на суб'єкти підприємницької діяльності. В результаті висунута аксіома, яка свідчить, що держава виграє від зниження податкового навантаження, так як з'являться кошти, що вивільнюються, від вкладення яких можна отримати додатковий дохід і, відповідно, додатковий податок [21, с. 176].

Розглядаючи та аналізуючи наукові праці можна чітко виділити різні підходи до визначення сутності поняття «податкове навантаження», що певним чином ускладнює саме розуміння його змісту та призводить до виникнення різних методів його визначення. Так, сучасна економічна термінологія оперує такими поняттями як податкове навантаження, податковий тягар, податковий тиск, рівень оподаткування.

Наявність значної кількості понять, а також різних методів оцінки податкового навантаження породжує складність визначення впливу податків на підприємства та розробки дієвих механізмів зменшення фіскального тиску [4, с. 111].

У сучасній економічній літературі підходи до визначення «податкового навантаження» різняться за економічним змістом. У визначенні характеру податкового навантаження розрізняють дві сторони: якісну та кількісну. Розглянемо кожен із них докладніше (таблиця 1.1).

Аналізуючи наведені вище трактування поняття, можна дійти висновку, що єдиного, чіткого трактування податкового навантаження не існує. Одні науковці беруть за основу доходи платника податків, інші навпаки його витрати. Ряд науковців акцентує увагу лише на загальну суму податків, інші – зіставляють їх із рівнем економічного розвитку підприємства міста і становищем над ринком.

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «податкове навантаження»

Автор	Суть поняття
Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовський, О.Б. Стародубцева (Новий економічний словник) [40]	«ступінь, рівень, вартісне вираження економічних обмежень, що створено шляхом відрахування коштів на користь сплати податків, які в майбутньому не будуть використанні на фінансування потреб підприємства або як вклад в їх розвиток»; у сенсі слова – «тягар, покладене на будь-який платіж»
Фінансовий словник	надає визначення податкового навантаження, як «частки всіх податкових платежів за певний період діяльності (звітний рік) у сумі валового доходу платника податків»
В.О. Білостоцька [6]	«певна визначена частка створеного продукту, що справляється на користь держави шляхом оподаткування певним рівнем податку передбаченим на законодавчому рівні відповідно до напрямку діяльності»
С.В. Барулін [3]	«фінансове поняття, що характеризує у відносній формі певну частинку вартості виробленого суспільного продукту, яка розподіляється та перерозподіляється на дохід держави до бюджету опосередковано за допомогою податкових механізмів»
П.Т. Колісніченко [22]	«частина підприємницького доходу отриманого за певний звітний період, що справляється державою за допомогою системи податків і зборів»
Т.В. Меркулова [30]	«відображає витрати суб'єктів господарювання за рахунок використання оподаткування»
В.Г. Баранова, О.Є. Дубовик [5]	«є узагальнюючим показником, що надає характеристику тій частині прибутку фізичних та юридичних осіб, що справляється та перерозподіляється через державний бюджет»
О.А. Кірова [18]	«сума всіх перерахованих до бюджету податкових платежів та страхових внесків, а також сума недоїмки та пені за ними»
О.М. Тищенко [42]	«є відносним показником, що дозволяє оцінити частку активів, яку підприємство має сплатити як податку»

Таким чином, на основі проаналізованого матеріалу щодо змісту поняття можна узагальнити та вивести підходи до інтерпретації сутності податкового навантаження з кількісної точки зору:

– певна частинка доходу від підприємницької діяльності, що вилучається на користь держави або місцевих органів влади, в залежності від рівня податку (П.Т. Колісніченко, В.Г. Баранова, О.Є. Дубовик);

– витрати економічних суб'єктів на здійснення податкового компенсування (Т.М. Меркулова).

Особливу увагу слід приділити підходам запропонованим С.В. Баруліна [8, с. 14] та шведського економіста К. Вікселя, які стверджують, що «податковий тягар є формою монопольної ціни сукупних суспільних благ». З ним неможливо не погодитись, оскільки, справді, лише держава в особі органів

державної влади може визначати та встановлювати податки, збори та збори, які мають сплачуватись усіма громадянами держави до державного бюджету. В загальних масштабах податок – це обов’язковий, безумовний платіж, тобто кожен підприємець здійснює відрахування до бюджету в залежності від специфіки його діяльності.

Основоположники економічної думки вважають за необхідне здійснювати оплату податків, але в об’ємах та сумах, що є фінансово спроможним для суб’єктів підприємницької діяльності і в такому разі не заподіє великого рівня шкоди діяльності фізичних осіб та різних підприємців, при цьому в той самий час залишатиметься головний напрямок доходів державного бюджету. Досить інші визначення податкового навантаження науковці подають і з якісної сторони (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Якісна характеристика поняття «податкове навантаження»

Автор	Сутність поняття
М.А. Новіков [32]	«величина та рівень впливу податкових платежів на загальне фінансове становище підприємства та рівень його платоспроможності, а в довгостроковій перспективі і конкурентоспроможність».
А.М. Соколовська [40]	«податкове навантаження впливає, враховуючи рівень податків на економіку країни в цілому та на платників цих податків, а також враховується рівень економічного обмеження, що має місце бути після сплати податків».
І.А. Майбуров [27]	«рівень та величина ймовірних економічних обмежень, що відбуваються при відрахуванні коштів при сплаті податків, що ймовірно можуть бути спрямовані на інші джерела використання в тому числі і розвиток та модернізацію».
П.Ю. Буряк, Х.В. Кулинич [7]	«фіскальний показник, визначає вплив податків на рівень соціально-економічного розвитку держави або на певні підприємства, що відбувається при взаємодії податкової системи та громадян країни».
Н.Я. Берч [3]	«значення ефективності та величини державного втручання через податки у діяльність платників податків».
М.Н. Крейнина [15]	«рівень та об’єми впливу податкових сум та платежів на загальне фінансове становище підприємства».
К. Брауер [36]	«примусове стягнення певних благ від імені юридичної особи на користь бюджету, без ймовірного подальшого використання даних коштів в розвитку підприємства».

На основі аналізу підходів до сутності поняття «податкове навантаження» можна відмітити відсутність єдності науковців щодо виокремлення змісту

поняття. Так, одні автори акцентують увагу на абсолютних значеннях податкового навантаження, інші оцінюють навантаження з позиції впливу податків або за наслідками такого впливу. Усі напрями дуже близькі за змістом, проте, на наш погляд, найточніше сутність податкового навантаження розкрила А.М. Соколовська [41].

Отже, ми розглянули та проаналізували податкове навантаження з двох сторін: якісного та кількісного. Вчені по-різному трактують поняття «податковий тягар» і вкладають у нього різний економічний зміст.

Таким чином, податкове навантаження має велике значення як для економіки країни так і для суб'єкта господарювання і полягає в тому, що:

- цей показник використовується порівняно з відповідним показником інших країн, за результатами якого приймається рішення щодо проведення тих чи інших реформ у сфері оподаткування;

- кількісна оцінка податкового навантаження активно використовується державою при розробці відповідної політики. При запровадженні нових податків, зміні їх ставок, внесенні змін до податкових пільг держава постійно контролює результати, вносить зміни, у разі негативного впливу на економіку уряд повинен відповідним чином реагувати;

- показник можна використовувати як індикатор поведінки суб'єктів господарювання. Здатність підприємства розширювати виробництво чи робити інвестиції залежить з його розмірів [42].

Отже, для подальшого тлумачення та розрахунку податкового навантаження на господарюючі суб'єкти в цілому під податковим навантаженням слід розуміти сукупність усіх податків і зборів, обчислених у грошовому вираженні, обов'язок зі сплати яких покладаються чинним законодавством на платника податків у зв'язку із здійсненням ним конкретних фінансово-господарських операцій, що становлять загальну суму коштів, що підлягають вилученню на користь державного бюджету протягом податкового періоду.

Рівень податкового навантаження залежить від податкових інструментів, які використовують суб'єкти господарювання в своїй діяльності. За характером

дії інструменти податкового регулювання можна поділити на три групи: системні; складені або структурні; місцеві.

Що стосується системних податкових інструментів, то до них відносяться такі поняття, як: загальний рівень оподаткування, структура системи оподаткування, спеціальні податкові режими.

Найважливішими структурними інструментами є:

- співвідношення прямих та непрямих податків. Зниження цього показника дозволяє змістити центр податкового навантаження з виробника на споживача, а збільшення знижує стимули до виробництва та отримання доходу, але знижує гостроту проблеми трансферту податку;

- частка податку на майно та капітал. Зростання цього показника сприяє ефективності використання капіталу та прискорює процес перерозподілу на користь ефективного власника.

Інструменти локального податкового регулювання пов'язані з реалізацією регуляторного потенціалу кожного окремого податку або збору, що визначається вибором набору податкових елементів та відповідного порядку обчислення податкових зобов'язань.

До місцевих інструментів податкового регулювання відносяться такі інструменти: інструменти, пов'язані з об'єктом та предметом оподаткування, визначення складу платників податків, принципів встановлення та розміру податкової ставки, інструменти, пов'язані з порядком обчислення податкових зобов'язань, розміром податку. податки, податкові пільги [12].

Проаналізуємо, як окремі податкові платежі, що здійснюють вплив на числові критерії фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання (таблиця 1.3).

Для діагностики податкової сфери підприємства потрібно провести комплексний аналіз цього сегмента всередині організації. Податкове навантаження на підприємство вимірюється в абсолютному та відносному вираженні. Абсолютні показники є сумою всіх податків і зборів, сплачених до бюджетів. Аналіз абсолютних показників податкового тиску не дозволяє

об'єктивно оцінити рівень впливу сукупності податків і зборів на результати діяльності підприємства [24].

Таблиця 1.3 – Вплив податків на фінансово-господарську діяльність підприємств

Податок	Характеристика впливу	Форма впливу
ПДВ	Вибірковий, неоднорідний вплив, що залежить від сфери господарювання, продукції, що випускається, фінансових можливостей покупців. Це може вплинути на бізнес у разі високих ставок, оскільки збільшується прострочення між сплатою податкового зобов'язання та податковим кредитом.	- глобальне зростання вартості ресурсів та продуктів; - обмеження купівельної спроможності споживачів; - обмеження обсягу виробництва та реалізації; - нагромадження нереалізованого товару на складах; - тимчасове відволікання оборотних засобів.
Акцизний податок	Непряме вплив, оскільки він безпосередньо входить у собівартість основний частини продукції підприємства міста і відшкодовується її клієнтами.	збільшення собівартості продукції та кінцевої собівартості продукції; зменшення загального рівня прибутку.
Мито і митні платежі		
Загальнодержавні та місцеві податки, які відносяться на витрати виробництва	Непряма дія, оскільки тягар оплати переноситься на кінцевих споживачів товару.	збільшення собівартості продукції та зниження рівня прибутку; - збільшення кінцевої вартості продукції; - функція антимотивації для ФОП.
Єдиний соціальний внесок		
Податок на прибуток підприємств	Допомагає визначити виробничу потужність підприємства, вибір політики відтворення, векторів розвитку	- прямий розподіл прибутку; - пряма залежність між сумою податків та поточними витратами господарської діяльності.

Таким чином, варто відмітити вагомий вплив податкового навантаження на основні фактори, що є необхідними для здійснення процесу виробництва та виконання основних функцій суб'єктом господарювання. Зокрема, суттєвий вплив податкове навантаження має на ціну сировини і матеріалів, а як результат і збільшення собівартості продукції, що в кінцевому виразі зменшує рівень прибутковості та може спричинити повне припинення підприємницької діяльності.

1.2 Методика оцінки податкового навантаження

Податкове навантаження на підприємства є наслідком податкової політики держави, якісною характеристикою будь-якої податкової системи (загальної, спрощеної, єдиного податку). Обрана система оподаткування підприємства дозволяє прогнозувати податкове навантаження на фінансовий результат та грошові потоки за зміни умов господарської діяльності.

Надмірне податкове навантаження є негативним податковим фактор, що перешкоджає нормальному функціонуванню бізнесу, стримує діяльність суб'єктів господарювання. У свою чергу занадто низький рівень податкового тягара спричиняє недоплату податкових платежів, що не дає здатність державі повною мірою виконувати свої функції. Оптимальний рівень податкового навантаження передбачає рівень, на якому платники податків щодо своєї платоспроможності погоджуються сплачувати державні податки, встановлені державою, отримуючи від держави якісні суспільні блага [19].

З економічної точки зору аналіз є одним з інструментів управління податками, за допомогою якого приймаються рішення та здійснюється розуміння отриманої інформації. В процесі діяльності інформація аналізується, порівнюється з періодом попереднього року, визначаються основні фактори, що впливають на податок, завантаженість підприємства, фактори, які впливають на рентабельність чи збитковість підприємства. Наступним кроком є розрахунок планових показників діяльності підприємства (вартість, податкові платежі, навантаження) і завершальний етап – приймання управлінських рішень.

Податкове навантаження на корпоративному рівні визначає частку доходу, яка безповоротно вилучається державою у суб'єкта підприємництва через систему податків та зборів до бюджетів різних рівнів.

На основі аналізу економічної літератури пропонуємо наступні етапи здійснення аналізу податкового навантаження підприємства.

На першому етапі досліджується податкова система загалом та її окремі елементи, темпи зростання, визначаються платежі по кожному з податків, їх

динаміка, упор робиться на ті податки та збори, що мають найбільшу частку витрат.

На другому етапі оцінюється відносне податкове навантаження на компанію, яке показує якісні та кількісні характеристики впливу оподаткування підприємства. При визначенні рівня відносного податкового навантаження використовують систему розрахунків показників серед яких: аналітичні коефіцієнти податкового навантаження за різними показниками підприємства. Ці коефіцієнти надають характеристику впливу податків за основними фінансово-економічними показниками суб'єкт господарювання: доходи, операційні витрати, прибуток, фінансовий стан підприємства

Третій етап податкового аналізу полягає у визначенні заборгованості підприємства з податків і зборів та порівнянні заборгованість за роками з її створення.

Показник податкового навантаження на рівні підприємства відіграє важливу роль в економіці підприємства, оскільки даний об'єкт дослідження має наслідки явного та неявного впливу податків на добробут їх платників.

Податковий тягар можна визначити по окремим податкам, використовуючи ефективну ставку податку та коефіцієнт продуктивності податку, що розраховується як відношення ефективної ставки до стандартної ставки.

Так, рівень ефективної ставки податку на прибуток розраховується за наступною формулою (1.1):

$$EC_{\text{пп}} = \text{ПП} / \text{ФР} * 100 \% \quad (1.1)$$

де $EC_{\text{пп}}$ – ефективна ставка податку на прибуток;

ПП – загальна сума стягненого податку на прибуток;

ФР – фінансовий результат прибуткових підприємств.

Розрахунок ефективної ставки податку на додану вартість відповідно до формули (1.2):

$$EC_{\text{ПДВ}} = \text{ПДВ} / \text{КСВ} * 100 \% \quad (1.2)$$

де $EC_{\text{ПДВ}}$ – ефективна ставка податку на додану вартість;

ПДВ – загальна сума сплаченого податку на додану вартість;

КСВ – сума кінцевих споживчих витрат домогосподарств.

Податкове навантаження на підприємство вимірюється в абсолютному та відносному вираженні. Абсолютні показники є сумою всіх податків і зборів, сплачених до бюджетів.

Для чіткої та вірної характеристики та визначення рівня податкового навантаження на підприємстві використовуються наступні показники:

- частка податкових виплат підприємства (Π_2) в загальній сумі прибутку (формула 1.3):

$$\Pi_2 = \text{ПВ} / \text{БП} * 100\% \quad (1.3)$$

де ПВ – податкові виплати підприємства;

БП – прибуток підприємства;

- частка податкових виплат підприємства (Π_3) в об'ємі реалізації (формула 1.4):

$$\Pi_3 = \text{ПВ} / O_p * 100\% \quad (1.4)$$

де O_p – об'єм реалізації підприємства;

- визначення податкового навантаження по відношенню до доданої вартості (формула 1.5):

$$\Pi_{\text{НДВ}} = \text{ПВ} / \text{ДВ} * 100\% \quad (1.5)$$

де ДВ – додана вартість (валовий дохід за мінусом амортизації та вартості товарів, робіт та послуг, повністю використаних в процесі виробництва).

Цей метод розрахунку дозволяє визначити, яка частина доданої вартості йде податки, і навіть враховує частку матеріальних витрат, амортизаційних відрахувань, витрат за оплату праці доданої вартості підприємства [7].

Таким чином, аналіз абсолютних показників податкового тиску не надає об'єктивної оцінки рівню впливу загальної маси податків і зборів на результати діяльності суб'єктів господарювання.

Визначення податкового тиску разом із абсолютними показниками розраховуються шляхом співставлення ймовірного податкового тиску, що включає аналіз загальної структури податкового тиску на суб'єкти підприємницької діяльності, аналіз зовнішніх та внутрішніх аналітичних коефіцієнтів податкового тиску.

Розглянемо більш детально інші показники та податки впливу на соціально-економічне становище суб'єктів господарювання, серед яких ПДВ, ПДФО, ЄСВ (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4 – Показники оцінки рівня ефективності економіко-організаційного механізму оподаткування підприємств

№	Показник	Розрахунок	Економічний зміст
1. Податкове навантаження з ПДВ			
1	Податкове навантаження доходів із ПДВ	ПДВ = (Зобов'язання – Кредит)/Дохід	ПДВ, що сплачується до Бюджету, в загальній сумі доходів
2	Податкове навантаження витрат із ПДВ	ПДВ = (Зобов'язання – Кредит)/Витрати	ПДВ, що сплачується до Бюджету, в загальній сумі витрат
2. Податкове навантаження з ПДФО			
1	Податкове навантаження із ПДФО	ПДФО = Нарахована зарплата *18%	ПДФО у сумі витрат суб'єкта господарювання
3. Податкове навантаження з ЄСВ			
1	Податкове навантаження із ЄСВ (22%)	ЄСВ = Нарахована зарплата *22%	ЄСВ у сумі витрат суб'єкта господарювання
2	Податкове навантаження із ЄСВ (8,41%-інваліди)	ЄСВ = Нарахована зарплата *8,41%	ЄСВ у сумі витрат суб'єкта господарювання

Важливість та першочерговість показника податкового навантаження на рівні здійснення своєї виробничої діяльності окремого підприємства має одну із найголовніших ролей в економіці та соціальному розвитку підприємства, тому більш детальніше розглянемо передумову та причини цього відповідно до рисунку 1.1 [9].

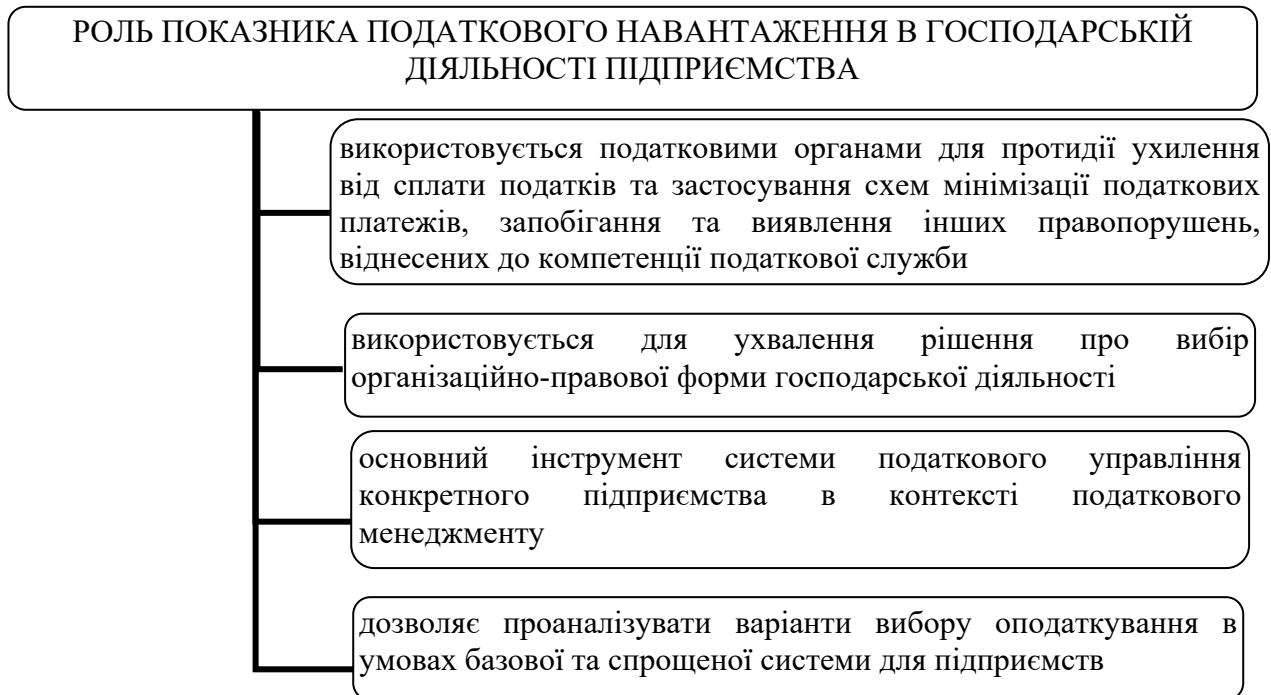

Рисунок 1.1 – Податкове навантаження в господарській діяльності підприємства

Таким чином, податкове навантаження на мікрорівні є умовним показником, що визначає рівень податкових надходжень до бюджету або їхню частку у валовому внутрішньому продукті.

Оцінка податкового навантаження має проводитися насамперед на мікрорівні, оскільки сума сплачуваних податків є додатковими витратами господарюючого суб'єкта, отже, додатковим тягарем.

Загальна методика оцінки податкового навантаження на мікрорівні має враховувати співвідношення між сумою податкових витрат (як суб'єктів господарювання, так і фізичних осіб) та сумою скоригованого доходу (за вирахуванням непрямих податків).

Збирання податків в Україні є досить високим і гальмує економічний розвиток, що створює загрозу економічній безпеці держави. Важливим завданням є оптимізація податкового навантаження на підприємство. Потрібно визначити баланс між тягарем і вигодами оподаткування, між примусом і свідомим вибором сплати податків і зборів, тобто. забезпечити баланс потреб та можливостей держави та громадян, громадських та приватних інтересів. Для цього необхідними є наступні напрямки діяльності для підтримки підприємницької діяльності:

- зниження податкового навантаження на платників податків за рахунок поступового зниження податкових ставок та розширення баз їхнього оподаткування;

- удосконалення системи податкового адміністрування податків та зборів, забезпечення її прозорості;

- помірне зниження та рівномірність розподілу податкового навантаження між платниками податків залежно від виду діяльності;

- удосконалення систем податкового контролю, що перешкоджають ухиленню платників податків від сплати податків;

- скорочення та ефективне використання податкових пільг, які дуже часто лобіюють інтереси стейкхолдерів. Скорочення загальної кількості податкових пільг сприятиме формуванню справедливої податкової системи;

- створення умов для інтенсифікації інвестиційних та інноваційних процесів у пріоритетних галузях економіки. Збільшення обсягу інвестицій у господарську діяльність підприємств дозволить розширити масштаби їхньої діяльності та доходи господарюючих суб'єктів. Зростання доходів збільшить ВВП і знизить податковий тягар.

Ці заходи допоможуть вивести з тіні більшість економіки, скоротити кількість податкових правопорушень і поживити бізнес, тобто, створять сприятливі умови для економічного розвитку та добробуту його населення. Основними проблемами української податкової системи є високе податкове навантаження на бізнес, значні опосередковані витрати платників податків та непослідовне застосування нормативних вимог податковими органами.

В Україні дуже гостро постає проблема відшкодування ПДВ. Реалії сьогодення показують, що останніми роками бюджетоутворюючий ПДВ перейшов в податок бюджетних витрат. Незаконні відшкодування ПДВ створили умови особливого виду кримінального бізнесу. Фіктивні компанії генерують більшу частину необґрунтованого податку на додану вартість, який ніколи не піде до бюджету. Ця проблема посилюється активними та різноплановими діями учасників тіньової економіки, які будують свій бізнес на незаконному відшкодуванні ПДВ. З цією метою вони створюють заплутані схеми для штучного завищення продажних цін та незаконного отримання податкових пільг, а також для подвійного експорту.

2 Аналітико-практичні аспекти податкового навантаження підприємства

2.1 Аналіз податкового навантаження вітчизняних підприємств та фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Калина» за 2019-2021 роки

Визначення та досягнення ефективного показника податкового навантаження необхідне для кожної країни, оскільки надмірний податковий тягар може призвести до придушення виробництва, його тінізації, зменшення податкових надходжень до державного бюджету тощо. Тому податкове навантаження має бути оптимальним для вирішення комплексу завдань, пов'язаних з управлінням економікою, розвитком виробництва, підвищенням рівня життя населення. Рівень податкового навантаження можна вважати оптимальним, що передбачає вилучення частини доходів суб'єктів господарювання, які не перешкоджають їх ефективному індивідуальному розвитку, і водночас достатнім для втручання держави в економічні процеси, необхідного для підвищення ефективності народного господарства. Фінансове забезпечення функціонування держави, її соціально-економічного розвитку багато в чому здійснюється за рахунок податкових надходжень, що надходять до державного бюджету. Податкові надходження займають найбільшу питому вагу серед інших засобів централізації бюджетних ресурсів, і навіть займають чільне місце серед інструментів державного регулювання економіки. Вони найбільш адекватно та об'єктивно відображають стан національної економіки (економічне зростання чи спад) [12].

Стан української економіки загалом є незадовільним, вона вже понад рік перебуває у рецесії, що спричинила пандемія COVID-19. На сьогоднішній день кожне підприємство переживає затяжний спад і виходить з цього положення як може: нарощує обсяги тіньової економіки, моніторить рівень наявних збитків і з ними не платить податки або взагалі зупиняє виробництво. Але в цьому напрямку проблем кожна компанія переживає це по різному. Аналіз загальної

динаміки податків на прибуток податок показує, що весь олігархічний бізнес повинен не тільки боротися з наслідками кризи, розвивати економіку шляхом сплати найбільшої частки податків, а й задовольняти апеляції фіскалів, що зростають, в умовах зростаючого бюджетного дефіциту. Тим часом, основні олігархічні галузі, що мають максимальні прибутки, працюють у режимі максимальної податкової допомоги.

Кризові тенденції в економіці України та загалом світу виявилися в першу чергу через пандемію COVID-19. У першому півріччі 2021 року прибуткові підприємства показали на 18% менше прибутку до оподаткування, ніж рік тому в 2020 році, а збиткові збільшили свої збитки на 31%. Хоча такий негативний результат прогнозувався тільки на масштаби промисловості, вже можна прогнозувати, що надалі він пошириться і на низку інших галузей, оскільки в економіці все взаємопов'язано. З того часу загальна ситуація з прибутком компаній лише погіршувалась, зменшуючи базу з податку на прибуток, а отже і менше надходжень до бюджету, а з іншого боку залишається менша частка нерозподіленого прибутку, що ймовірно можна використати в розвиток підприємства.

Практично у всіх галузях відбулося різке зростання рівня збитків до оподаткування, які збільшилися на 24% порівняно з до кризовим 2019 роком. Очевидно, що надалі піде і зниження витрат на оплату праці, скорочення працівників, падіння продажів, і подальше скорочення бази оподаткування.

Податок на прибуток, сплачений промисловими підприємствами у 2021 році, склав 31,2 млрд грн, що на 5,8 млрд грн (9%) більше, ніж роком раніше. Не дивно, що прибуток до оподаткування бізнесу у промисловості зріс, оскільки всі суб'єкти підприємницької діяльності намагаються повернутися до рівня дохідності 2019 року.

За галузями надходження податку на прибуток також показують, що у 2021 році відбулося різке зниження фіскальних платежів від таких галузей як металургія – на 61%, хімічна – на 21%, гірничодобувна промисловість – на 18%. Сумарно дві найбільші галузі, металургія та хімія, минулого року отримали близько 15,6% усіх валових доходів української економіки та заплатили лише

3,4% від загального податку на прибуток, тобто у п'ять разів менше. Причому в металургії розрив ще помітніший і досягає 10 разів (11% і 1,12% відповідно).

Таким чином економічний спад в Україні має системний та комплексний характер: станом на середину 2020 року рентабельність знизилася практично у всіх галузях економіки через пандемію COVID-19. Проте, різні підприємства переживають це по-різному. Олігархи зазнають солідних збитків, переводячи більшу частину прибутку в офшори. Це призводить до різкого скорочення надходжень до бюджету своїх виробничих активів в Україні. Уряд намагається доповнити дефіцит за рахунок посилення податкового тиску на суб'єкти господарювання, що здебільшого вважаються середнім та малим бізнесом, тому даним підприємствам завжди в різні роки, а особливо в роки криз за посткризові важко «втриматися на плаву» та витримати такі податкові тягарі не припинивши свою діяльність.

Рівень податкового навантаження України оцінюється по-різному. Майже всі експерти, які оцінюють інвестиційний клімат в Україні, вважають його несприятливим, оскільки оподаткування реального сектора економіки є надто обтяжливим. Він гальмує процеси економічного відтворення, і підприємство може працювати прибутково, як правило, лише у тому випадку, якщо воно приховує свої податкові надходження. Більшість підприємців також вважають, що поточна економічна ситуація в нашій країні не сприяє розвитку бізнесу, що важкий податковий тягар призводить до таких негативних наслідків як зниження ділової активності, «тінізація» економіки, відтік національного капіталу за кордон. Через війну скорочуються доходи бюджету, зростає соціальна напруга у суспільстві [15].

Слід відзначити, що рівень податкового навантаження в Україні за останні 3 роки постійно зростає. Якщо аналізувати тенденцію за 2019-2021 роки, то слід відмітити, що найбільший показник податкового навантаження був у 2021 році і становив 1453804,1 млн грн або 87,46%, та найменший у 2019–1070321,8 млн грн або 82,98% у доходах Зведеного бюджету України. Динаміку податкового навантаження покажемо на рисунку 2.1 [22].

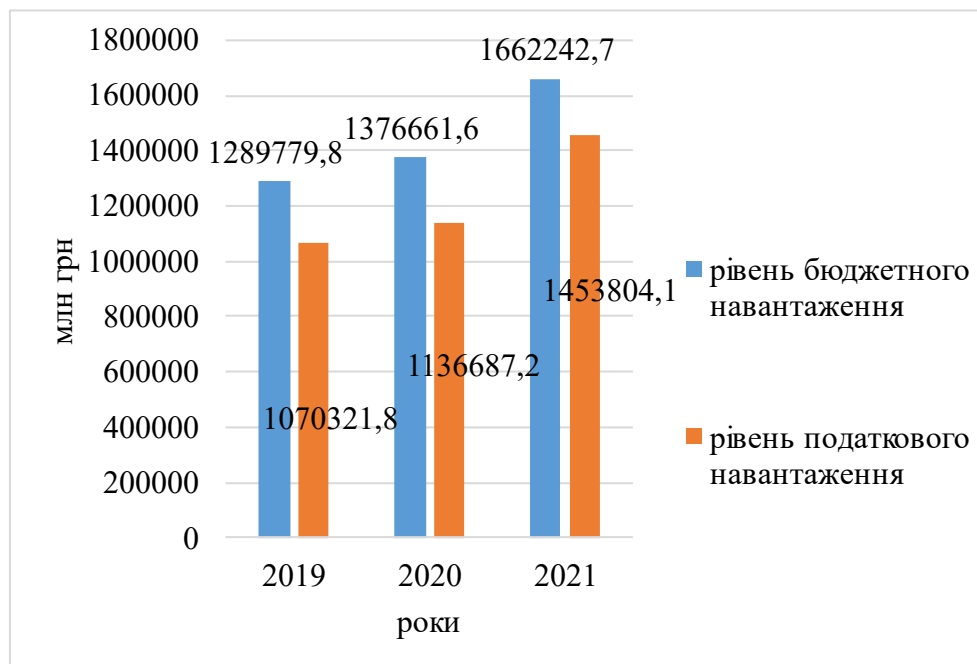

Рисунок 2.1 – Динаміка податкового навантаження на економіку України протягом 2019 – 2021 рр.

Внески до соціальних фондів, які формують близько 10% податкового навантаження, з прийняттям ПКУ було віднесено до неподаткових платежів. [14].

Таким чином, аналіз рівня податкового навантаження в Україні свідчить про зростання фіскального тиску на бізнес протягом 2019-2021 років. Податкове навантаження на вітчизняних суб'єктів господарювання значно вище, ніж у європейських країнах, що і негативно впливає на економіку нашої країни, у зв'язку з чим проблема надмірного податкового навантаження продовжує залишатися актуальною з моменту здобуття незалежності і досі [17].

Проведемо аналіз діяльності ПрАТ «Калина» у 2019-2021 роках.

Приватне акціонерне товариство «Калина» створене згідно з умовами та вимогами чинного законодавством України відповідно до рішення зборів засновників акціонерного товариства від 08 вересня 2000 року. ПрАТ «Калина» першочергово мало форму власності, як Закрите акціонерне товариство «Калина» та було зареєстроване Калинівською районною державною адміністрацією Вінницької області відповідно до свідоцтва від 22 вересня 2000

року, а надалі продовжило свою діяльність в результаті перейменуванням за рішенням позачергових загальних зборів акціонерів від 14 жовтня 2010 року та приведенням у відповідність до Закону України «Про акціонерні товариства» як Приватне акціонерне товариство «Калина». Таким чином за рішенням акціонерів Приватне акціонерне товариство «Калина» є єдиним та повним правонаступником Закритого акціонерного товариства «Калина».

ПрАТ «Калина» відноситься до галузі швейного виробництва.

Основною діяльністю ПрАТ «Калина» є пошиття одягу з давальницької сировини. Основними видами продукції є сорочка чоловіча та блуза жіноча. Товариство не залежить від сезонних коливань. Основними ринками збуту є Німеччина.

У 2021 році товариством було пошито 171500 одиниць готових виробів, що на 88951 одиниць менше в порівнянні з 2020 роком. У 2020 році товариством було пошито 260451 одиниць готових виробів, що на 26356 одиниць менше в порівнянні з 2019 роком (рисунок 2.2).

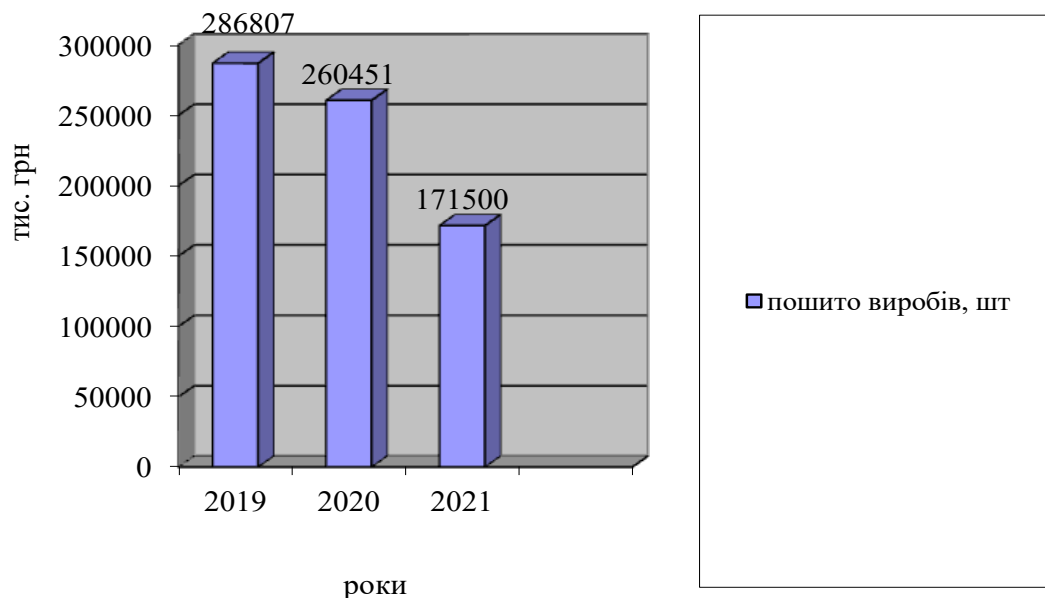

Рисунок 2.2 – Динаміка показників виробничої потужності діяльності
ПрАТ «Калина»

Дохід від реалізації продукції за 2021 рік склав 28331,6 тис. грн, що на 5149,5 тис. грн більше, ніж у 2020 році. Частка експорту у 2021 р. склала 93,5% в загальному обсязі продажів. Дохід від реалізації продукції за 2020 рік склав 23182,1 тис. грн, що на 7580 тис. грн менше, ніж у 2019 році. Частка експорту склала 99,7% в загальному обсязі продажів.

З метою розширення виробництва та залучення нових клієнтів компанія розробляє та пропонує покупцям різні способи обробки тканини та виробничі процеси для оновлення асортименту та покращення моделей. Давальницька сировина та готова продукція доставляються замовниками до компанії самостійно.

Відчуження активів у 2018-2019 роках не було. Для підвищення якості продукції в 2018 році компанія придбала 2 швейні машини JukiLBH1790ANS (петлі) та пральну машину ELECTROLUX 1056. У 2019 році придбано комп'ютерне обладнання, швейні машини Juki LBH1790ANS та інші основні засоби на загальну суму 000. Інноваційні технології у 2020 році не впроваджувалися. У 2020 році з метою зниження забруднення навколишнього середовища та вивезення промислових та побутових відходів введено в експлуатацію об'єкт із сортування та тимчасового зберігання сміття вартістю 21,4 тис. грн

Основними джерелами фінансування діяльності підприємства є кошти.

ПАТ «Калина» дотримується норм викидів, має дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, видані Департаментом екології та природних ресурсів, укладені договори на надання послуг із поводження з відходами, затверджені інструкції щодо термінів та умов для виробничих умов та збору правила. марно витратити.

На компанію впливають геополітичне середовище, ризик податкової системи, кредитний ризик, ризик ліквідності та ризик управління капіталом, що виникають через наявність фінансових інструментів на підприємстві.

Середня кількість штатних співробітників у 2021 році склала 253 особи, середня кількість фрілансерів та сумісників – 2 особи. У компанії є працівники, які працюють неповний робочий день (рисунок 2.3).

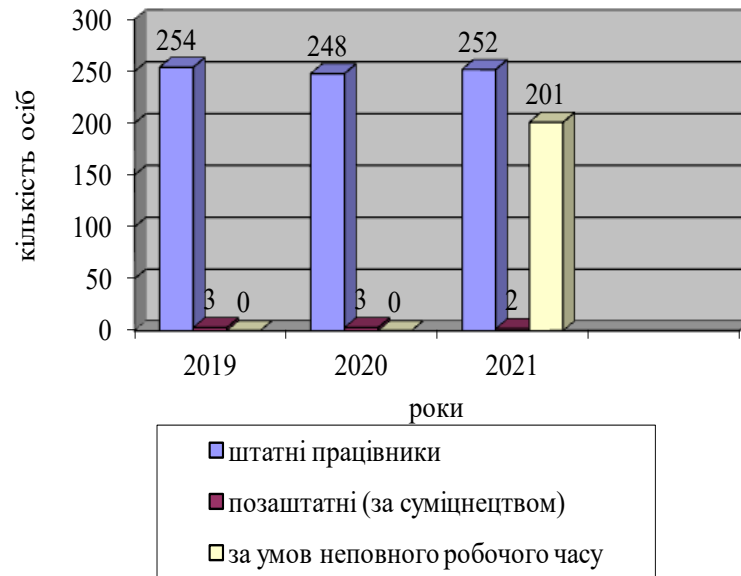

Рисунок 2.3 – Динаміка середньооблікової чисельності працівників облікового складу ПрАТ «Калина»

Проведемо аналіз активів ПрАТ «Калина», дані подано у формі таблиці 2.1.

Як свідчать результати аналізу у 2019 році найбільшу частку у структурі активів ПрАТ «Калина» склали основні засоби, питома вага яких має тенденцію до поступового зростання та у 2021 році вже склала 47,60%, Частка незавершених капітальних інвестицій у 2021 році складала 2,76 %, що на 0,99 в.п. більше, ніж у 2020 році. Питома вага дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги у 2021 році становила 10,62 %, що в порівнянні з минулим роком більша на 1,99 відсоткових пункти. Частка оборотних активів у 2021 році порівнянні з 2020 роком зменшилася на 8,19 в.п. і склала 57,80 %. Питома вага грошових коштів та їх еквівалентів склала 0,98 %, що на 25,42 в.п. менше, ніж у минулому році. У загальній структурі активів переважали необоротні активи, питома вага яких склала 50,45 % у 2021 році, що у порівнянні з 2020 роком більше на 8,25 відсоткових пункти. Частка оборотних активів підприємства становила 49,61 %.

Таблиця 2.1 – Аналіз складу та структури активів ПрАТ «Калина» у 2019-2021 роках

Показник	2019 рік, тис. грн	2020 рік, тис. грн	2021 рік, тис. грн	Частка у активах			Зміни в структурі, в.п.	
				2019 рік, %	2020 рік, %	2021 рік, %	2020/ 2019	2021/ 2020
Незавершені капітальні інвестиції	253,7	231,0	257,6	+1,63	+1,77	+2,76	+0,14	+0,99
Основні засоби	6088,9	5272,6	4442,0	+39,23	+40,43	+47,60	+1,20	+7,17
Усього необоротних активів	5272,6	5503,6	4707,9	+33,97	+42,20	+50,45	+8,23	+8,25
Запаси	3214,9	2486,2	3147,7	+20,71	+19,06	+33,73	-1,65	+14,67
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	730,1	1125,6	991,3	+4,70	+8,63	+10,62	+3,93	+1,99
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	424,6	336,6	306,7	+2,74	+2,58	+3,29	-0,15	+0,71
Інша поточна дебіторська заборгованість	1139,4	114,5	56,9	+7,34	+0,88	+0,61	-6,46	-0,27
Гроші та їх еквіваленти	3627,4	3443,8	91,9	+23,37	+26,41	+0,98	+3,04	-25,42
Витрати майбутніх періодів	42,0	19,4	29,3	+0,27	+0,15	+0,31	-0,12	+0,17
Усього оборотних активів	9178,4	7537,4	4629,2	+59,13	+57,80	+49,61	-1,33	-8,19
Баланс	15522,0	13041,0	9331,1	100	100	100	0	0

Структура активів ПрАТ «Калина» у 2019-2021 роках зображена на рисунку 2.4.

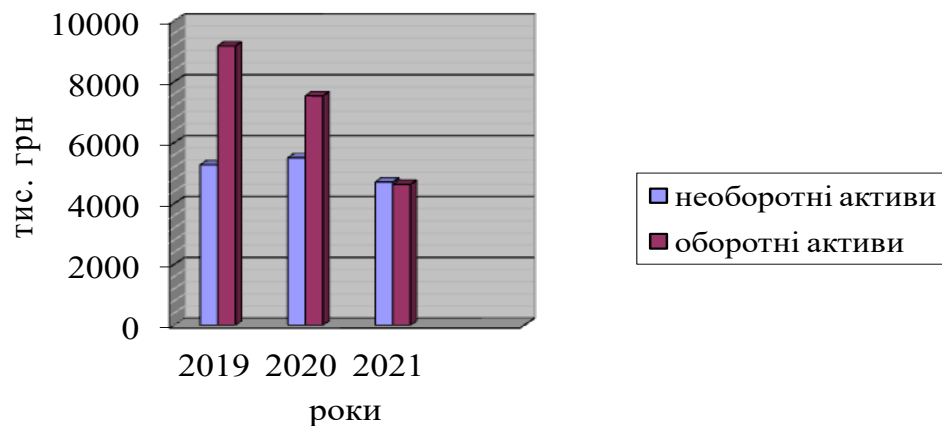

Рисунок 2.4 – Структура активів ПрАТ «Калина» у 2019-2021 роках

Аналіз структури активів підприємства у 2019-2021 роках дозволив відзначити високу мобільність майна підприємства, оскільки частка оборотних активів товариства є значною і складає 49,61 % на кінець 2021 року.

Дослідивши структуру активів ПрАТ «Калина» проаналізуємо їх абсолютні та відносні зміни у 2019-2021 роках (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Аналіз абсолютних та відносних змін активів ПрАТ «Калина» у 2019-2021 роках

Показники	Роки			Відхилення (+;-)					
	2019	2020	2021	2020/2019		2021/2020		2021/2019	
				абс., тис.грн	відн., %	абс., тис.грн	відн., %	абс., тис.грн	відн., %
Необоротні активи									
Незавершені капітальні інвестиції	253,7	231,0	257,6	-22,7	+9,8	+26,6	-10,3	+3,9	+853,8
Основні засоби	6088,9	5272,6	4442,0	-816,3	+15,5	-830,6	+18,7	-1646,9	-833,1
Всього	5272,6	5503,6	4707,9	+231,0	-4,2	-795,7	+16,9	-564,7	-762,6
Оборотні активи									
Запаси	3214,9	2486,2	3147,7	-728,7	+29,3	+661,5	-21,0	-67,2	+386,0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	730,1	1125,6	991,3	+395,5	-35,1	-134,3	+13,5	+261,2	-643,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	424,6	336,6	306,7	-88,0	+26,1	-29,9	+9,7	-117,9	1520,1
Інша поточна дебіторська заборгованість	1139,4	114,5	56,9	-1024,9	+895,1	-57,6	+101,2	-1082,5	2078,1
Гроші та їх еквіваленти	3627,4	3443,8	91,9	-183,6	+5,3	-3351,9	+3647,3	-3535,5	-208,2
Витрати майбутніх періодів	42,0	19,4	29,3	-22,6	+116,5	+9,9	-33,8	-12,7	+324,2
Усього	9178,4	7537,4	4629,2	-1641,0	+21,8	-2908,2	+62,8	-4549,2	-415,6

На основі даних таблиці 2.2 відмітимо, що основні засоби ПрАТ «Калина» у 2021 році становили 4442,0 тис. грн, що на 12 % менше, ніж у минулому році, у 2020 році, в порівнянні з 2019 роком, їх обсяг зменшився на 15,5 % і склав 5272,6 тис. грн (рисунок 2.5).

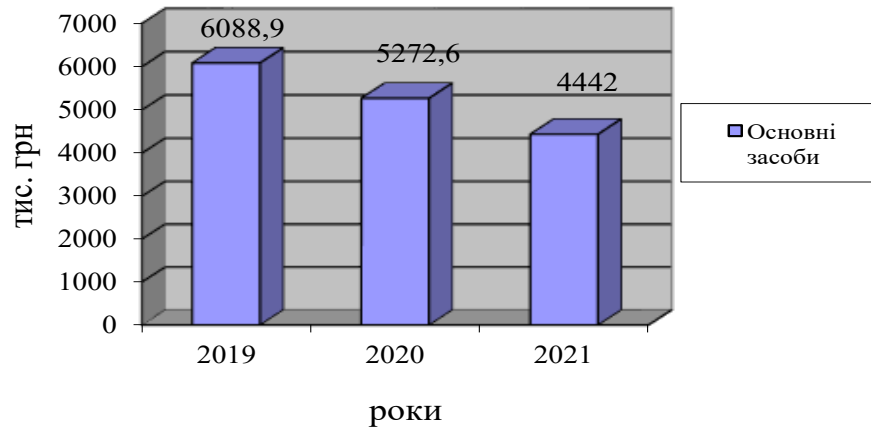

Рисунок 2.5 – Динаміка вартості основних засобів ПрАТ «Калина» у 2019-2021 роках

Незавершені капітальні інвестиції у 2019-2020 роках мали тенденцію до зростання у 2021 році порівняно з 2019 роком, та у 2021 році їх обсяг склав 257,6 тис. грн. Запаси підприємства у 2021 році, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року зросли на 661,5 тис. грн, що було спричинено збільшенням обсягу товарів. У 2020 році, в порівнянні з 2019 обсяг запасів зменшився на -728,7 тис. грн, що було спричинено зменшенням обсягу виробничих запасів, незавершеного виробництва та готової продукції. (рисунок 2.6).

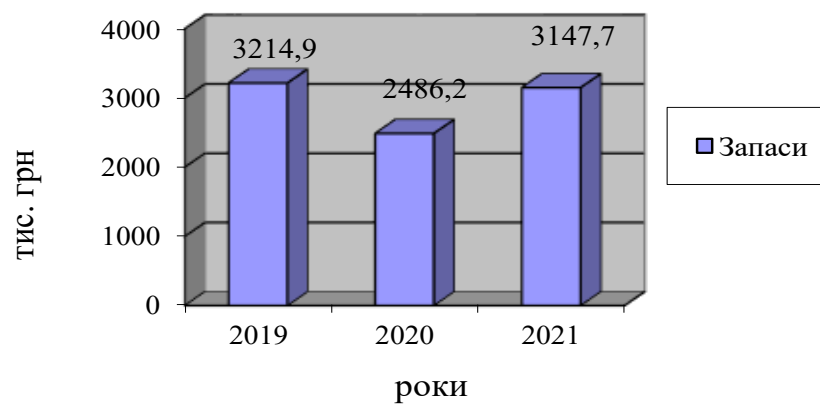

Рисунок 2.6 – Динаміка запасів ПрАТ «Калина» у 2019-2021 роках

Терміни та умови користування основними засобами відповідають нормам.

Орендовані основні засоби товариство не використовує.

Дослідивши фінансову звітність підприємства за попередні роки, можна побачити, що підприємство має тенденцію до повільного зменшення суми необоротних активів підприємства і стрімкого зменшення оборотних активів з кожним роком, що наглядно показано на рисунку 2.8.

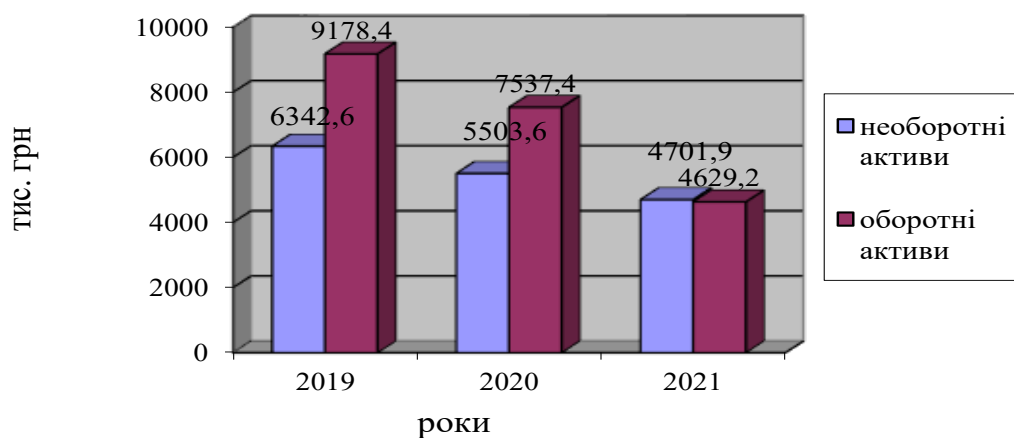

Рисунок 2.7 – Динаміка активів ПрАТ «Калина» у 2019-2021 роках

Аналізуючи структуру активів, слід мати на увазі, що загальну структуру активів характеризує коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів.

Таким чином, у досліджуваного підприємства спостерігається перевищення величини оборотних активів над необоротними в 2019-21рр., що підтверджується значеннями їх питомих ваг в загальній сумі активів, хоча і варто відмітити що до 2019 року, частка оборотних активів була значно меншою необоротних. Звідси можна зробити висновок про збільшення виробничих потужностей через значне зростання основних засобів.

В загальному, активи підприємства зросли, хоча, значне зростання дебіторської заборгованості та зменшення суми нематеріальних активів і

основних засобів потребують уваги менеджерів, для попередження негативних наслідків. Перейдемо до аналізу структури та динаміки власного капіталу і зобов'язань ПрАТ «Калина».

Проведемо аналіз пасивів підприємства ПрАТ «Калина», дані подамо у формі таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз структури та динаміки пасивів ПрАТ «Калина» за 2019 – 2021 рр.

Показники	Роки						Відхилення					
	2019		2020		2021		2020/2019		2021/2020		2021/2019	
	сума, тис.грн	частка, %	сума, тис.грн	частка, %	сума, тис.грн	частка, %	суми, тис.грн	частки, %	суми, тис.грн	частки, %	суми, тис.грн	частки, %
Зареєстрований капітал	2678,0	17,25	2678,0	20,54	2678,0	28,70	0	3,29	0	8,16	0	11,45
Додатковий капітал	2022,0	13,03	2025,5	15,53	2025,5	21,71	3,5	2,5	0	6,18	3,5	8,68
Резервний капітал	210,8	1,36	210,8	1,62	210,8	2,26	0	0,26	0	0,64	0	0,9
Нерозподілений прибуток	6473,1	41,71	3129,9	24,00	3248,6	34,81	-3343,2	-17,71	118,7	10,81	-3224,5	-6,9
Власний капітал	11383,9	73,35	8044,2	61,68	1665,7	17,85	-3339,7	-11,7	-6378,5	-43,83	-9718,2	-55,5
Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1952,2	12,58	2494,9	19,13	4163,3	44,62	542,7	6,6	1668,4	25,49	2211,1	32,0
Поточні зобов'язання	2184,9	0,64	2501,9	19,18	3502,1	37,53	317,0	18,5	1000,2	18,35	1317,2	36,9
Всього	15521	100	13041	100	9331,1	100	-2480,0	0,0	-3709,9	0	-6189,9	0,0

Отже, як ми бачимо, пасиви ПрАТ «Калина» мали тенденцію до зменшення протягом 2019 – 2021 років, що пов'язано, насамперед, із значним зменшенням довгострокових зобов'язань. В загальному, баланс підприємства в 2021 році в порівнянні із 2019 роком, зменшився на 6189,9 тис. грн, що свідчить про збитковість діяльності ПрАТ «Калина».

Наведемо основні показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Калина» (таблиця 2.4).

Як видно з таблиці 2.4, протягом аналізованого періоду ПрАТ «Калина» не має прибутків та відбулося значне зростання збитку ПрАТ «Калина», що пов'язане, в першу чергу, із спалахом коронавірусу, як безпосередньо, так і через його вплив на попит і ціни на основні товари України.

Таблиця 2.4 – Основні показники фінансово-господарської діяльності
ПрАТ «Калина» за 2019-2021 рр.

Показники	Роки			Відхилення					
	2019, тис. грн	2020 тис. грн	2021 тис. грн	2020/2019		2021/2020		2021/2019	
				абс., тис.грн	відн., %	абс., тис. грн	відн., %	абс., тис. грн	відн., %
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	30762,1	23182,1	28331,6	-7580,0	32,7	5149,5	-18,2	-2430,5	497,4
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	27927,6	22216,3	29052,8	-5711,3	25,7	6836,5	-23,5	1125,2	308,5
Інші операційні витрати, тис. грн	7325,2	5741,4	5937,6	-1583,8	27,6	196,2	-3,3	-1387,6	3633,5
Фінансовий результат до оподаткування	-3053,3	-3342,4	-6350,3	-289,1	-8,6	-3007,9	-47,4	-3297,0	1,5
Чистий фін.результат (прибуток/збиток), тис. грн	-3053,3	-3342,4	-6350,3	-289,1	-8,6	-3007,9	-47,4	-3297,0	1,5

Динаміка збитку ПрАТ «Калина» за 2019 – 2021 рр. наведена на рисунку 2.8

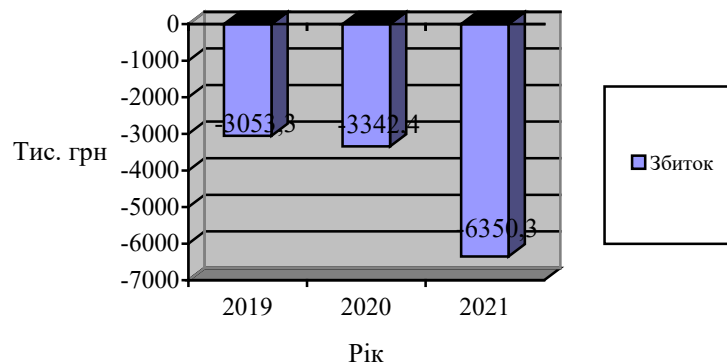

Рисунок 2.8 – Динаміка збитку ПрАТ «Калина» за 2019 – 2021 рр.

Фінансова стабільність ПрАТ «Калина» знаходиться під загрозою, адже, значне зростання дебіторської заборгованості при одночасному зростанні поточних зобов'язань за товари, роботи, послуги та за розрахунками, та зменшенні основних засобів, свідчить про погіршення стабільності. Тому, вище керівництво ПрАТ «Калина» має приділити особливу увагу своїм покупцям і переконатися, що зобов'язання перед підприємством будуть виконанні, та використати частину прибутку на погашення заборгованостей перед власними працівниками і постачальниками.

Таким чином, отримані результати свідчать про нестійкий фінансовий стан і нестачу власних коштів, що свідчить про порушену платоспроможність, адже, для забезпечення запасів та безперебійної діяльності, підприємство змушене залучати не тільки власні кошти і довгострокові кредити, а й короткострокові позики. Такий стан не є критичним для підприємства і з правильним управлінням є значні шанси відновити його платоспроможність.

Серед основних проблем, які впливають на діяльність ПрАТ «Калина», слід відзначити такі [27]:

- недосконалість та постійні зміни існуючої нормативно-правової бази;
- економічна криза в Україні, яка викликана пандемією COVID 19.

В умовах фінансово-економічної кризи у суб'єктів господарювання відсутній попит на послуги, які надає ПрАТ «Калина». За минулий рік ПрАТ «Калина» не вдалося укласти достатньої кількості договорів. В той же час, ПрАТ «Калина» несе значні витрати: на комунальні послуги, на оплату праці, на утримання приміщень, амортизацію.

Крім цього, на сьогодні у ПрАТ «Калина» відсутня потреба у використанні існуючих потужностей. Вищевикладені обставини сприяли зменшенню виробництва та виробничих потужностей, скороченню обсягів виробництва, змінам в організації виробництва і праці, в тому числі: скороченню чисельності та штату працівників.

2.2 Оптимізація податкового навантаження ПрАТ «Калина»

ПрАТ «Калина» веде свою фінансово-господарську діяльність у відповідності з чинним законодавством України, сплачуючи при цьому значні податки та збори до бюджету.

Основні податки і збори, що сплачує ПрАТ «Калина» є:

- податок на додану вартість (ПДВ);
- податок на прибуток;
- податок на землю;

- податок на нерухомість;
- екологічний податок.

Підприємство перебуває на загальній системі оподаткування: сплачує податок у розмірі 18% від доходу, після відрахування всіх витрат. Крім цього здійснює платежі за ПДФО, військовим збором, ПДВ та іншими. Найбільшу частку із загальної маси сплачених податків займають податок на прибуток та ПДВ, оскільки за останні досліджувані роки підприємство немало прибутків та не сплачувало податок на прибуток до бюджету, більш детально зупинимося на ПДВ. Окрім цього на підприємства не залежності від обсягів його виробництва покладено навантаження інших податків, а саме: податок на землю, податок на нерухомість, екологічний податок. Особливостями цих податків є те, що навіть за умов отримання збитків розраховуватися за зобов'язаннями по них потрібно вчасно. Податок на землю розраховується, подається у вигляді декларації та сплачується один раз на квартал. Податок на прибуток за умов його наявності також сплачується один раз в квартал за формою власності підприємства ПрАТ «Калина». Податок на нерухомість розраховується та подається у вигляді декларації один раз в рік та сплачується відповідно після прийняття її контролюючими органами. Екологічний податок розраховується та декларується один раз в квартал, а паралельно з цим і здійснюється оплата в такі ж терміни.

Розглянемо детальніше динаміку всіх податків, що є навантаженням для ПрАТ «Калина» відповідно до таблиці 2.5.

Отже, відповідно до отриманих результатів варто відмітити певну динаміку до скорочення рівня сплати ПДВ в 2020 році, що пояснюється пандемією та затяжною кризою у виробництві. В порівнянні з 2019 роком сума цього податку скоротилася на 3,8% в 2020 році, проте обсяг ПДВ 2021 року зміг вийти на рівень вище ніж до пандемії і склад 603,4 тис. грн, що на 6,7% вище показника 2020 року.

Щодо інших податків, то варто відмітити сталу динаміку щодо їх зростання, оскільки ці податки в жодному разі не залежать від отриманих прибутків за період діяльності.

Таблиця 2.5 – Динаміка сплачених податків за період 2019-2021 рр.

Податок	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2020/2019		Відхилення 2021/2020	
				абс., тис.грн	відн., %	абс., тис.грн	відн., %
ПДВ	584,6	563,2	603,4	-21,4	-3,8%	40,2	6,7%
Податок на землю	98,5	98,9	99,1	0,4	0,4%	0,2	0,2%
Податок на прибуток	0	0	0	0	0%	0	0%
Податок на нерухомість	108,7	115,9	118,9	7,2	6,2%	3,0	2,5%
Екологічний податок	5,4	5,5	5,7	0,1	1,8%	0,2	3,5%

Зростання їх сум відбувається за рахунок придбання нових основних засобів – податок на нерухомість; зміни облікової ставки НБУ ставки – податок на землю; реорганізації виробництва та збільшення шкідливих викидів – екологічний податок.

Загалом динаміку зміни показників податків за три досліджувані роки, що є обов'язковими та регулярними до сплати відповідно до зазначених законодавством термінів підприємства ПрАТ «Калина» можна відслідкувати на рисунку 2.9.

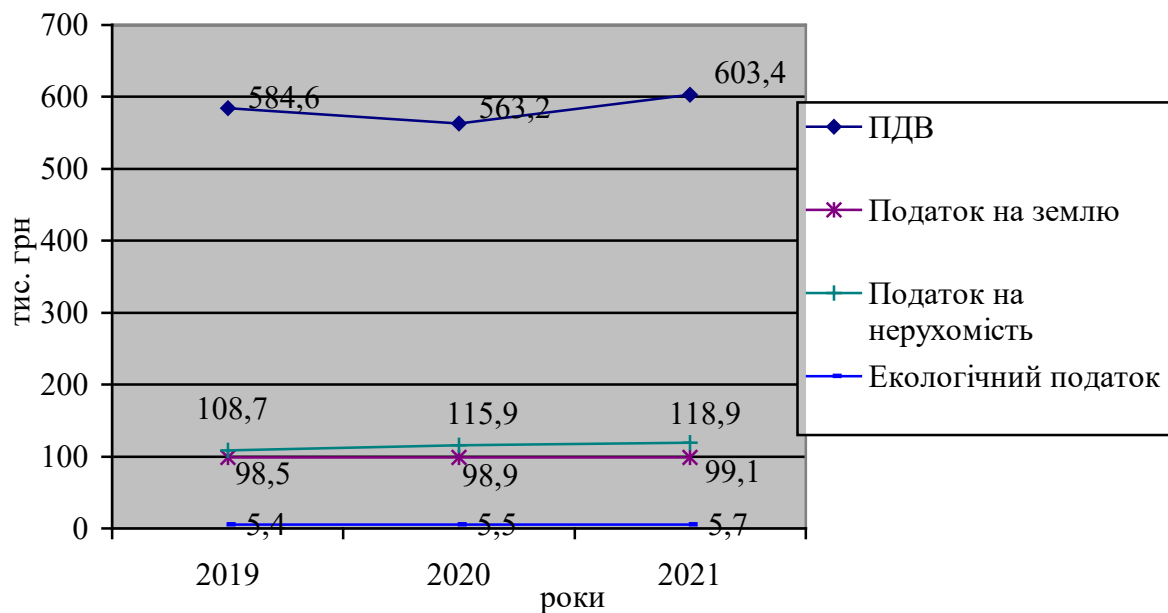

Рисунок 2.9 – Динаміка податків ПрАТ «Калина» за 2019 – 2021 рр.

Так, визначення податкового тиску разом із абсолютними показниками розраховуються показники відносного податкового тиску, які включають аналіз структури загального податкового тиску на підприємство, аналіз зовнішніх аналітичних коефіцієнтів податкового тиску, аналіз внутрішніх аналітичних коефіцієнтів податкового тиску.

Враховуючи рівень завантаженості підприємства податками та не спроможності отримувати прибутку для розрахунку зі своїми зобов'язаннями пропонується ряд пропозицій щодо виходу з кризових моментів та роботи на отримання прибутку:

– зменшити витрати на податок на нерухомість шляхом продажу частки обладнання, конвеєрів, швейних машин, таким чином підприємство отримає додаткові вільні кошти, а обладнання що залишиться буде нарощувати об'єми роботи, тобто прийдемо до ефективного використання обладнання;

– іншим способом скоротити витрати пропонується частину основних засобів, щоб не продавати (оскільки потім обладнання важко буде купити за цю ж ціну, при тому що воно є імпортованим), а законсервувати його, таким чином зменшаться витрати на його утримання, що є постійними витратами не залежно від об'ємів виробництва та отриманих прибутків;

– реорганізувати підприємство та перейти на спрощену систему оподаткування, відкрити ФОП та платити податки згідно з оборотом. Даний шлях буде вигідним лише на перших етапах становлення підприємства та виходу з кризи, далі при нарощенні об'ємів та збільшені витрат варто повертатися до загальної системи оподаткування, що передбачає нарахування податку на прибуток з чистого фінансового результату врахувавши при цьому всі наявні витрати підприємства;

– переглянути постійні витрати, що стосуються адміністрації та відділу збуту та дещо їх скоротити на період наявності кризових моментів, це збільшить частку прибутку підприємства;

– для скорочення витрат на екологічний податок варто повністю відмовитися від застосування шкідливих речовин у виробництві або за неможливості, звести їх до мінімуму;

– зайнятися пошуком постачальників сировини з більш дешевшими цінами, але не нижчою якістю, або просто здійснити моніторинг постачальників сировини відповідно до місця діяльності, це буде дешевше, оскільки витрати на транспортування та паливо значно збільшують собівартість доставки тканини для виробництва, а отже і собівартість готових виробів і як результат ціну на них.

На основі зазначених раніше методик проаналізуємо податкове навантаження підприємства ПрАТ «Калина».

На першому етапі проаналізовано показники загального податкового навантаження підприємства ПрАТ «Калина» (таблиця 2.6).

За аналізований період підвищився рівень податкової ефективності та відбулося зниження податкового навантаження на доходи та витрати. Розрахунок цих показників є способом визначення привабливості варіанта оподаткування чи схеми оподаткування. Ці показники можуть враховуватись як при аналізі результатів господарської діяльності суб'єктів господарювання, так і в процесі прогнозування та оптимізації процесів роботи з податковими зобов'язаннями.

Крім того, як управління в організації ці показники можуть сприяти прийняттю стратегічних управлінських рішень, завдяки яким компанія перебуватиме в постійному розвитку в умовах зміни економічних циклів [25].

Таблиця 2.6 – Показники загального податкового навантаження підприємства ПрАТ «Калина»

Роки	Рівень ефективності оподаткування	Рівень податкомісткості реалізованої продукції (податкоспроможності підприємства)	Рівень податкового навантаження доходів	Рівень податкового навантаження витрат
2019	0,0184	0,038	0,036	0,036
2020	0,0242	0,060	0,042	0,042
2021	0,0212	0,032	0,019	0,019

Тому було здійснено розрахунок податкового навантаження з податку на додану вартість, результати якого показали, що навантаження зменшилося, про що свідчить зниження відповідних коефіцієнтів (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Податкове навантаження з ПДВ ПрАТ «Калина»

Роки	Коефіцієнт податкового навантаження доходів із ПДВ	Коефіцієнт податкового навантаження витрат із ПДВ	Коефіцієнт податкового навантаження виторгу від реалізації продукції із ПДВ
2019	0,12	0,09	0,10
2020	0,12	0,08	0,11
2021	0,00	0,00	0,00

Аналіз розрахунку податкового навантаження з податку на прибуток організації показав зниження навантаження на два фактори, таких як податкове навантаження на доходи з податку на прибуток та податкове навантаження на витрати з податку на прибуток.

При проведенні аналізу ми не враховуємо коефіцієнт податкового навантаження з доходу з податку прибуток, оскільки обстежуваний господарюючий суб'єкт у відсутності оподаткованого доходу протягом останніх 3 звітних років (таблиця 2.8).

Отже, відповідно до отриманих розрахунків рівня податкового навантаження варто відмітити найбільшу частку за період 2019-2021 рр. в даній сукупності – ПДВ. За три досліджувані роки підприємство повністю не отримувало чистого прибутку, тому сплата податку на прибуток не відбувалася, але решта зобов'язань однозначно залишаються за ПрАТ «Калина».

Основою оптимізації податкового навантаження та мінімізації податків є податкове планування. Податкове планування – це свого роду кошторис витрат на податки, що дає можливість спрогнозувати ймовірні податки та рівень навантаження від них на підприємство. Податкове планування дозволяє чітко визначити суми податкових зобов'язань за умов нарощення виробництва, залучення до роботи нових працівників чи скорочення їх.

Таблиця 2.8 – Податкове навантаження з податку на прибуток підприємств ПрАТ «Калина»

Роки	Коефіцієнт податкового навантаження доходів із податку на прибуток	Коефіцієнт податкового навантаження витрат із податку на прибуток	Коефіцієнт податкового навантаження прибутку із податку на прибуток
2019	0,005	0,004	-0,012
2020	0,007	0,004	-0,015
2021	0,00	0,00	0,00

Досліджуване підприємство ПрАТ «Калина» в процесі планування фінансових операцій, а саме закупки сировини та матеріалів, а також реалізації виготовленої продукції може розраховувати на зменшення розміру ПДВ. Збільшення суми податкового кредиту і за умов сталого рівня податкових зобов'язань дещо скоротить витрати на ПДВ за рік. Це у свою чергу дозволить прорахувати ймовірні ризики та виходи з певних кризових ситуацій.

Враховуючи специфіку роботи ПрАТ «Калина» варто запропонувати даному підприємству перейти на спрощену систему оподаткування та сплачувати лише 3% від обороту. Відповідно до чинного законодавства перебуваючи на спрощеній системі оподаткування можна залишатися платником ПДВ, що дозволить підприємству зменшити фіскальний тиск з податку на прибуток не втрачаючи позицій щодо платника ПДВ. Таким чином можна вийти із затяжного спаду у виробництві, що спостерігається з 2019 року, а в результаті пандемії COVID-19 ще більше поглибив це негативне явище, тепер єдиний шлях тільки зміна системи оподаткування, що певним чином знизить хоча б частково тягар щодо податкових зобов'язань підприємства.

Найдієвіший спосіб підвищити рентабельність не механічне зниження податків, а побудова ефективної системи управління підприємством. Як показує практика, такий підхід забезпечує значне та стійке зниження податкових витрат у довгостроковій перспективі. Такий підхід передбачає злагоджену роботу команди юристів, бухгалтерів та фінансистів, у тому числі професіоналів із різним досвідом [38].

Держава надає безліч можливостей зниження податкових платежів. Це пов'язано як із податковими пільгами, передбаченими законодавством, так і з наявністю різних податкових ставок та наявністю прогалін або неясностей у законодавстві, через неможливість розрахувати всі обставини, що виникають при обчисленні та сплаті податків [32].

Усі методи оптимізації поєднуються у схеми оптимізації. Жоден із методів сам собою не є успішним у податковому плануванні. Тільки схема складена з урахуванням усіх особливостей дозволяє досягти поставленої мети. Навпаки, невдала схема податкової оптимізації може завдати компанії істотних збитків. Очевидно, що методи оптимізації мають пряме практичне значення, що знаходить відображення у схемах оптимізації (рисунок 2.10).

Головною особливістю такого підходу оптимізації невисокий ступінь ризику та відносна незначні додаткові фінансові витрати на реалізацію запропонованих заходів. Основними причинами неотримання бажаного результату під час застосування запропонованої схеми оптимізації є: невчасно приховані господарські операції для оптимізації; не використання багато схем, а використовує одну в єдиному форматі; використання неправильно складених документів, тощо. Але, незважаючи ні на що, ризиків на цьому шляху менше, оскільки підприємство не ухиляється від сплати податків, воно відкладає їх на більш пізній термін [38].

Будь-яка схема перед використанням перевіряється на відповідність кільком критеріям:

- ефективність – це оптимальне використання у схемі всіх можливостей оптимізації оподаткування;
- дотримання вимог законодавства – врахування всіх можливих правових наслідків використання схеми, продуманість механізмів реагування на зміни чинного законодавства чи дії податкових органів;
- автономність - схема розглядається з погляду складності в управлінні, керованості у застосуванні та складності у реалізації;
- надійність – стійкість схеми до змін зовнішніх та внутрішніх факторів, у тому числі до дій ділових партнерів;

- нешкідливість - передбачає уникнення можливих негативних наслідків використання схеми усередині підприємства [41].

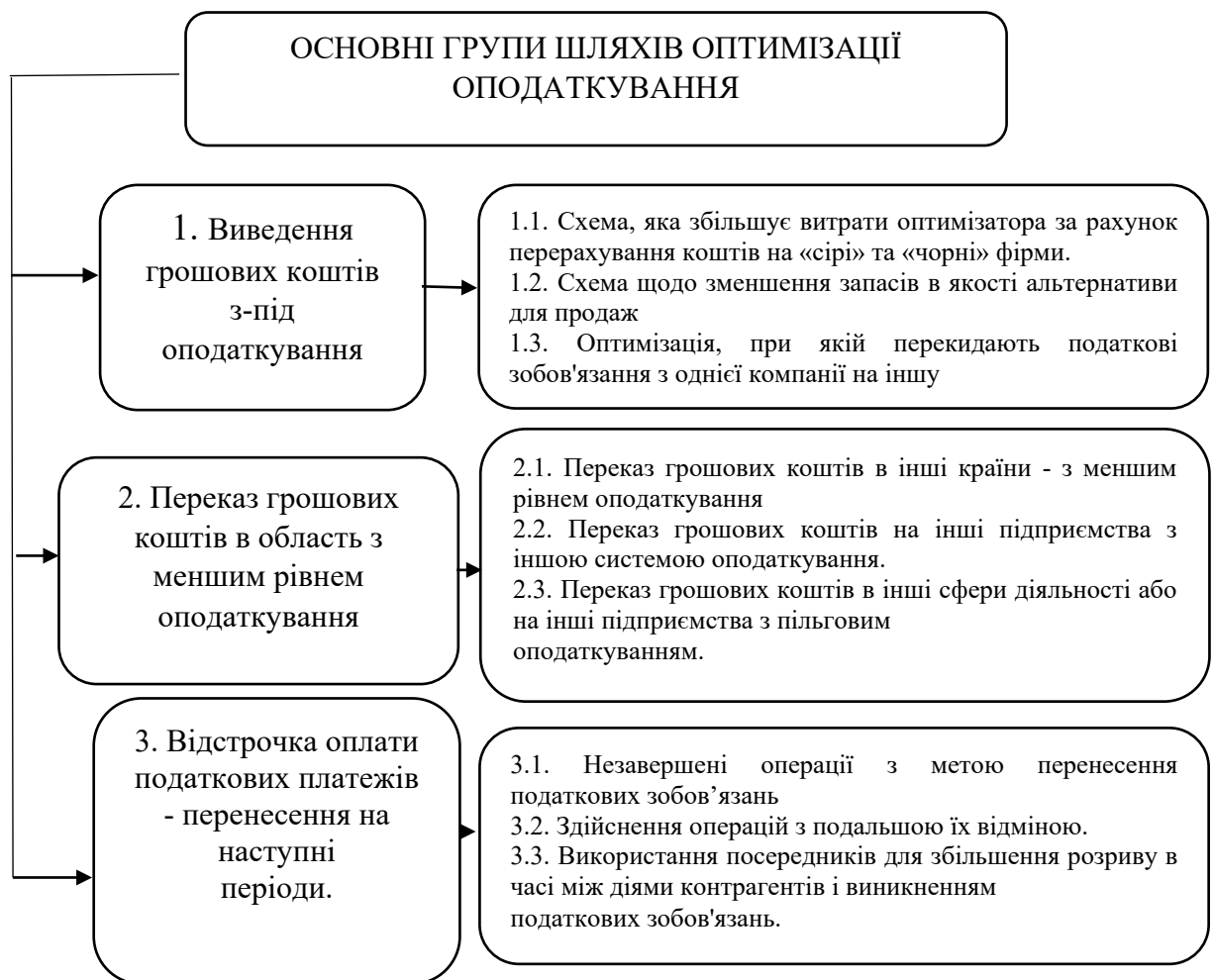

Рисунок 2.10 – Основні групи шляхів оптимізації оподаткування ПрАТ «Калина»

Ефективна податкова політика суб'єктів господарювання з мінімізації податкових відрахувань включає:

- оптимізація фінансово-економічної частини підприємства з допомогою мінімізації податкових відрахувань до бюджету;
- використання податкових пільг під час здійснення своєї підприємницької діяльності;
- використання особливостей груп регіональних утворень з різними системами оподаткування; оптимальний вибір елементів за різними податковими базами [45].

Залежно від виду використовуваних методів та інструментальних важелів податкове планування може бути засноване [45]:

- про податкові пільги, повне або часткове звільнення суб'єктів господарювання від стягування окремих податкових платежів, про використання податкових лазівок з окремих питань господарської діяльності, що не врегульоване податковим законодавством;

- про використання регульованих схем оптимізації податкових платежів.

Пасивне податкове планування ґрунтується на альтернативній оптимізації. Така оптимізація можлива за умови, що у податковому законодавстві співіснують дві та більше альтернативних норм, а доцільність запровадження будь-якої з них вирішує фіскальний спеціаліст підприємства.

Основними функціями спеціаліста з податкової оптимізації на підприємстві, як правило, є щотижневий моніторинг нормативно-правової бази, визначення бази податкових відрахувань та податкових ставок.

Таким чином, можливості податкової оптимізації за правильного використання дуже широкі. Успіх у реалізації механізмів оптимізації податкового навантаження потребує не лише повних знань податкового законодавства, а й творчих підходів та оригінальних ідей.

Стратегія подальшого розвитку підприємства ПрАТ «Калина» полягає у збільшенні об'ємів випуску готової продукції за рахунок використання потужностей обладнання на 100%, виготовлення нових моделей, розширення ринку збуту за кордоном та в Україні, збільшення кількості персоналу, а особливо швей, що здійснюють найбільшу участь в процесі виробництва продукції підприємства. Досліджуване підприємство ПрАТ «Калина» постійно знаходиться в пошуку шляхів збільшення рівня доходності існуючих моделей, збільшення продуктивності праці за рахунок модернізації, механізації і автоматизації технологічних процесів та їх контролю. Розвиток в напрямках: збільшення потужностей, підвищення якості, енерго- та ресурсозбереження – постійний процес і стиль розвитку товариства.

Висновки

У першому розділі кваліфікаційної роботи визначено, що податкове навантаження є основним критерієм оцінки ефективності податкової системи країни, який впливає на наповнення бюджету, рівень податкового навантаження на макрорівні.

Варто відмітити вагомий вплив податкового навантаження на основні фактори, що є необхідними при здійсненні процесу виробництва та надання основних функцій, тут передбачається вплив на загальну ціну на сировину і матеріали, а як результат і збільшення собівартості продукції, а в результаті цього всього зменшення рівня прибутковості та повне припинення підприємницької діяльності.

У другому розділі кваліфікаційної роботи здійснено аналіз податкового навантаження ПрАТ «Калина» та його вплив на загальний рівень розвитку підприємства, а особливо в кризових умовах.

В умовах фінансово-економічної кризи у суб'єктів господарювання відсутній попит на послуги, які надає ПрАТ «Калина». За минулий рік ПрАТ «Калина» не вдалося укласти достатньої кількості договорів. В той же час, ПрАТ «Калина» несе значні витрати: на комунальні послуги, на оплату праці, на утримання приміщень, амортизацію. На сьогоднішній день у підприємства ПрАТ «Калина» відсутня потреба у використанні існуючих виробничих потужностей, кризові обставини сприяли зменшенню виробництва, змінам в організації виробництва і праці, в тому числі: скороченню чисельності та штату працівників.

Аналіз фінансово-господарської діяльності свідчить про нестійкий фінансовий стан і нестачу власних коштів, що свідчить про порушену платоспроможність, адже, для забезпечення запасів та безперебійної діяльності, підприємство змушене залучати не тільки власні кошти і довгострокові кредити, а й короткострокові позики. Такий стан не є критичним для

підприємства і з правильним управлінням є значні шанси відновити його платоспроможність.

Аналіз податкового навантаження досліджуваного підприємства ПрАТ «Калина» вказує на те, що підприємству варто відмовлятися від загальної системи оподаткування та переходити на спрощену, що максимально спростить діяльність та зменшить рівень податкового тягара на підприємство. Даний необхідний фактор призведе до акумуляції більшої кількості вільних коштів, які можна інвестувати в розвиток підприємства, виробничі потужності, модернізацію та інше.

Стратегія подальшого розвитку підприємства ПрАТ «Калина» полягає у збільшенні об'ємів випуску готової продукції за рахунок використання потужностей обладнання на 100%, виготовлення нових моделей, розширення ринку збуту за кордоном та в Україні, збільшення кількості персоналу, а особливо швей, що здійснюють найбільшу участь в процесі виробництва продукції підприємства. Досліджуване підприємство ПрАТ «Калина» постійно знаходиться в пошуку шляхів збільшення рівня доходності існуючих моделей, збільшення продуктивності праці за рахунок модернізації, механізації і автоматизації технологічних процесів та їх контролю. Розвиток в напрямках: збільшення потужностей, підвищення якості, енерго- та ресурсозбереження – постійний процес і стиль розвитку товариства.

Отже, можливості податкової оптимізації мають широкий спектр впливу та дій за умов правильного їх використання. Рівень успіху від запровадження механізмів оптимізації податкового навантаження вимагає від керівництва та менеджменту підприємства знань податкового законодавства та креативних підходів та оригінальних ідей, що не суперечать Податковому Кодексу України.

Список використаних джерел

1. Амоша О.О. Механізм оподаткування доданої вартості в Україні : автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». К. : Вид-во «Либідь», 2005. С. 22.
2. Аранчій В.І. Податкове навантаження та методологічні основи його виміру / В. І. Аранчій, Т. Г. Мисник // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії: серія економічні науки. – 2013. – Вип. 2 (7). – Т. 2. – С. 21 – 27.
3. Балашова О.В. Податковий механізм управління підприємством / О.В. Балашова // Економіка: проблеми теорії і практики. – 2003. – №5. – С. 918-925.
4. Бенч Н.Я. Податкове навантаження як окрема економічна категорія: теоретична сутність та спроби обрахунку / Н. Я. Бенч // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 2 (43). – С. 111 – 118.
5. Біла І.С. Вплив податкової політики на розвиток підприємницького сектору в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8120/1/3.pdf>.
6. Білостоцька В.О. Податкове навантаження в Україні / В. О. Білостоцька, В.І. Островецький // Фінанси України. – 2002. – №12. – С. 17–22.
7. Богославець Т.І. Аналіз податкового навантаження та його вплив на кінцеві результати діяльності суб'єкта господарювання / Т.І. Богославець. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
8. Барулин Ю.М. Теорія та історія податковго навантаження: навч.підр. / Ю.М. Барулин. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2016. – 319 с.
9. Бойко А.А. Податкове навантаження як критерій ефективності податкової політики / А.А. Бойко // Збірник студентських наукових праць ОНУ. – 2013. – № 2. – С. 334-341.

10. Буцька О.Ю. Методика оцінки податкового навантаження: порівняльний аналіз / О. Ю. Буцька // Агросвіт. – 2013. – № 24. – С. 25 – 27.
11. Валігура В. Теоретико-ретроспективний аналіз податкового навантаження та перекладання податків / В. Валігура // Світ фінансів. – 2008. – Вип. 4 (17). – С. 45 – 59.
12. Гавриленко Н.В. Вплив податкового навантаження підприємницької сфери на національну економіку / Н.В. Гавриленко // Науковий вісник ЖДТУ. – 2007. – №3 (40). – С. 12–17.
13. Гізатулін А. Моделювання впливу податкового навантаження на прибуток підприємства / А. Гузатулін // Схід. – 2011. – № 7 (114). – С. 19 – 21.
14. Глущенко Я.І. Податкове планування в системі управління підприємством: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01 / Я. І. Глущенко. – Донецьк, 2005. – 19 с.
15. Дропа Я. Податкове навантаження та його вплив на економіку України / Я. Дропа, І. Чабан // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 213 – 218.
16. Жукевич О. Ефективність податкової системи України: принципи оподаткування та напрями реформування законодавчої бази / О. Жукевич // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 2. – С. 105-113.
17. Іванов Ю.Б. Сучасне оподаткування: мотиваційний аспект : [моногр.] / Ю.Б. Іванов, О.Л. Єськов. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2010. – 328 с.
18. Кесилова А.Д. Методологія визначення рівня податкового навантаження на підприємства хімічної галузі / А.Д. Кесилова // Вісник КНТЕУ. – 2016. – № 5. – С. 76-84.
19. Клебанова Т.С. Моделювання податкового навантаження підприємства в умовах трансформаційної економіки: [моногр.] / Т. С. Клебанова, Г. С. Ястребова. – Х.: Видавництво «Інжек», 2009. – 276 с.
20. Кміть В.М. Оптимізація та мінімізація податків в системі фінансового управління суб'єктів господарювання / В.М. Кміть, О.І. Дзюрій // Молодий вчений. – 2016. – № 1 (28). – С. 65–69.

21. Кондратенко М.Б. Систематизація наукових підходів до розкриття змісту поняття “податкове навантаження” / М. Б. Кондратенко // Наукові записки. Серія “Економіка”. – 2013. – Вип. 21. – С. 172 – 176.
22. Кондратенко М.Б. Податкове навантаження та шляхи його оптимізації в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / М. Б. Кондратенко. – К., 2015. – 20 с.
23. Корнус В. Оцінка податкового навантаження на рівні підприємств / В. Корнус, В. Квасов, О. Пономарьов // Економіст. – 2008. – № 10. – С. 17-19.
24. Коротун В.І. Проблеми мінімізації сплати податків в Україні / В.І. Коротун // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 6. – С. 21–24.
25. Кушнірчук Ю.М. Оптимізація рівня фіскального навантаження з метою економічного забезпечення держави / Ю.М. Кушнірчук // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.11. – С. 161–169.
26. Лешко Л.В. Податок на прибуток як інструмент регулювання підприємницької діяльності / Л.В. Лешко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2018. – Вип. 28 – С. 161–169. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/levoshko-lv-podatok-na-pributok-yakinstrument/>
27. Малишкін О. Коефіцієнт податкового навантаження на мікро-рівні: розрахунок та застосування / О. Малишкін // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – № 1. – С. 18–25.
28. Меліхова Т.О. Аналіз впливу податкового навантаження на рівень податкової безпеки підприємства / Т.О. Меліхова // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 20. – С. 33–37.
29. Меліхова Т.О. Удосконалення методів аналізу податкового навантаження господарської діяльності підприємств / Т. О. Меліхова // Наукові праці КНТУ: Економічні науки. – 2010. – Вип 17. – С. 248 – 255.
30. Мельник М.В. Механізм прямого оподаткування у фінансовій теорії / М.В. Мельник, Г.Л. Пенякова // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 66-77.
31. Мних Є.В. Фінансовий аналіз: [підруч.] / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К.: КНТЕУ, 2014. – 536 с.

32. Новіков М.А. Порівняльний аналіз методик визначення податкового навантаження та шляхи їх удосконалення / М. А. Новіков // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 7. – С. 284 – 288.
33. Новосельська Л.І. Методи оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства / Л.І. Новосельська // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Сер.: Економіка планування та управління в галузях. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.7. – С. 239-244.
34. Олоховська О.О. Аналіз податкового навантаження господарської діяльності підприємств / О.О. Олоховська // Наукові праці КНТУ: Економічні науки. – 2017. – Вип 23. – С. 109-115.
35. Офіційний сайт Держкомстату України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://smida.gov.ua>
36. Офіційний сайт Мінфін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua>
37. Панура Ю.В. Інноваційні підходи до оцінювання податкового навантаження в умовах економічної нестабільності / Ю. В. Панура // Проблеми науки. – 2012. – № 11. – С. 42 – 47.
38. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
39. Романюта Е.М. Моніторинг рівня податкового навантаження в Україні та країнах ЄС / Е.М. Романюта // Світ фінансів. – 2017. – № 2 (51). – С. 128–138.
40. Соколовська А.М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки / А. М.Соколовська // Економіка України. – 2009. – № 7. – С. 4–12.
41. Соколовська А.М. Методологічні та методичні аспекти визначення податкового навантаження на працю, капітал, споживання / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2008. – № 1. – С. 65–76.
42. Тимченко О.М. Фіскальні ефекти структурних зрушень у податковій системі України / О. М. Тимченко, Ю.В. Сибірянська //

Економічний часопис – XXI (Ekonomičnij Casopis - XXI) - №1-2 (1) – 2014. – С. 69-73.

43. Ткачик Л.П. Методика проведення податкового аналізу суб'єктами підприємництва / Л.П. Ткачик // Потенціал стійкого розвитку та фінансова безпека соціально-економічних систем: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. м. Сімферополь смт Гурзуф, 17–18 жовт. – 2013. – №10. – С. 81–84.

44. Ткачук Н.В. Вплив податкового навантаження на діяльність суб'єктів господарювання в умовах реформування фінансової системи України / Н.В. Ткачук // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2015. – № 4. – С. 121–128.

45. Фрадинський О.А. Поняття податкового навантаження та підходи до його визначення / О.А. Фрадинський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – Т. 1. – С. 79–82.

46. Фролова Н.Б. Порівняльний аналіз факторів ухилення від сплати податків в Україні та США / Н.Б. Фролова // Економіка і прогнозування. – 2014. – № 3. – С. 148–156.

47. Цуркан І.М. Управління податковим навантаженням підприємства на основі підвищення ефективності використання виробничих ресурсів: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / І. М. Цуркан. – Дніпропетровськ, 2008. – 20 с.

48. Якушик І. Д. Податкові системи зарубіжних країн / І. Д. Якушик, Я.В. Литвиненко: Довідник. – Київ : “МП Леся”, 2008. – 480 с.

Додатки